

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

8. prosinca 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Direktiva 93/13/EEZ – Članak 3. stavak 1. – Članak 4. – Kriteriji za ocjenu nepoštenosti odredbe – Odredba o prijevremenom dospijeću ugovora o zajmu – Ugovorno oslobođenje od obveze slanja opomene”

U predmetu C-600/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska), odlukom od 16. lipnja 2021., koju je Sud zaprimio 28. rujna 2021., u postupku

QE

protiv

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest,

SUD (deveto vijeće),

u sastavu: L. S. Rossi, predsjednica vijeća, J.-C. Bonichot i S. Rodin (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: L. Medina,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za osobu QE, S. Viaud, *avocat*,
- za Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, M.-A. Doumic-Seiller, *avocate*,
- za francusku vladu, A.-L. Desjonquères i N. Vincent, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Heller i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: francuski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 1. i članka 4. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe QE i banke Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, osnovane u skladu s francuskim pravom (u daljnjem tekstu: banka), o ovrši pokrenutoj na nekretnini osobe QE nakon što je banka proglasila prijevremeno dospjeće ugovora o zajmu sklopljenog između tih dviju stranaka.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člankom 3. stavkom 1. Direktive 93/13 predviđa se:
„Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.”
- 4 Člankom 4. te direktive određuje se:
„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.
2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”

Francusko pravo

- 5 Člankom L. 132-1 codea de la consommation (Zakonika o zaštiti potrošača), u verziji koja se primjenjuje na glavni postupak, predviđalo se da su u ugovorima sklopljenima između prodavateljâ robe ili pružateljâ usluge, s jedne strane, i osoba koje nisu prodavatelji robe ili pružatelji usluge odnosno potrošača, s druge strane, nepoštene one odredbe čiji je predmet ili učinak stvaranje znatnije neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu osobe koja nije prodavatelj robe ili pružatelj usluge odnosno na štetu potrošača.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 6 Javnobilježničkim aktom od 17. svibnja 2006. banka je odobrila osobi QE zajam namijenjen stjecanju nekretnine u iznosu od 209 109 eura koji treba otplatiti u 20 godina.
- 7 Općim uvjetima ugovora o zajmu predviđalo se da banka može proglašiti prijevremeno dospijeće tako da dugovani iznosi trenutačno dospijevaju, i to bez formalnosti ili slanja opomene u slučaju kašnjenja plaćanja samo jednog obroka zajma, kamata ili sporednih troškova duljeg od 30 dana. Osim toga, predmetnim se ugovorom predviđala mogućnost da osoba QE zatraži izmjenu dospijeća koja bi joj omogućila da, po potrebi, spriječi rizik od neplaćanja.
- 8 Budući da iznos od 904,50 eura nije podmiren do dana dospijeća 10. prosinca 2012. kao ni iznos za siječanj 2013., banka je, bez prethodne opomene, kao datum prijevremenog dospijeća ugovora o zajmu proglasila 29. siječnja 2013., u skladu s ugovorom o kojem je riječ u glavnom postupku, i pokrenula postupak ovrhe na nekretnini osobe QE 17. rujna 2015.
- 9 Osoba QE je tvrdila da zapisnik o ovrsi sadržava nepravilnosti te je 13. listopada 2015. ovršnom sudu podnijela zahtjev za poništenje ovršnog postupka.
- 10 Osoba QE podnijela je sudu koji je uputio zahtjev žalbu u kasacijskom postupku protiv presude koju je 3. listopada 2019. donio cour d'appel de Versailles (Žalbeni sud u Versaillesu, Francuska), u kojoj je taj sud odbio priznati nepoštenost odredbe o prijevremenom dospijeću ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku. Osoba QE tvrdi, među ostalim, da je odredba ugovora kojom se predviđa oslobođenje od obveze slanja opomene nepoštena odredba s obzirom na kriterije uspostavljene presudom od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 11 Sud koji je uputio zahtjev navodi da, prema njegovoj ustaljenoj sudskoj praksi, iz članka 1134., 1147. i 1184. codea civil (Građanski zakonik), u verziji koja se primjenjuje na glavni postupak, ako se u ugovoru o zajmu određenog novčanog iznosa može predvidjeti da će u slučaju neispunjavanja obveza zajmoprimca koji nije trgovac doći do prijevremenog dospijeća, to se dospijeće ne može proglašiti stečenim u korist vjerovnika ako nije poslao opomenu koja je ostala bez učinka, a u kojoj je odredio rok kojim dužnik raspolaže kako bi ga spriječio. Ipak pojašnjava da priznaje da se od te obveze slanja opomene može odstupiti izričitom i nedvosmislenom odredbom ugovora jer je potrošač obaviješten o posljedicama povrede tih obveza.
- 12 Međutim, sud koji je uputio zahtjev dvoji, s jedne strane, o tome može li s obzirom na članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 ugovor o zajmu predviđati oslobođenje od obveze slanja opomene prije proglašenja prijevremenog dospijeća ugovora o zajmu. S druge strane, iznosi dvojbe o nepoštenosti odredbe tog ugovora kojom se predviđa njegovo prijevremeno dospijeće po samom zakonu u slučaju kašnjenja plaćanja obroka dulje od 30 dana, osobito s obzirom na kriterije uspostavljene u presudi od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 13 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev navodi, kao prvo, da se u prilog nepoštenosti takve odredbe može tvrditi da se njome omogućuje zajmodavcu da raskine ugovor bez primjerenog otkaznog roka, a da pritom zajmoprimcu ne omogućuje da obrazloži povredu koja mu se pripisuje. Nasuprot tomu, u prilog nepostojanja nepoštenosti takve odredbe govori činjenica da se ona, kako bi bila valjana, treba izričito i nedvosmisleno predvidjeti u ugovoru o zajmu, tako da je zajmoprimac u potpunosti obaviješten o svojim obvezama, te činjenica da zajmoprimac uvijek može pokrenuti postupak pred sudom kako bi osporio primjenu te odredbe i zatražiti sankciju ako zajmodavac povrijedi odluku suda.

- 14 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev u okviru ocjene moguće nepoštenosti te odredbe uspoređuje odredbu o kojoj je riječ u glavnom postupku, koja se odnosi na prijevremeno dospijeeće ugovora o zajmu zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju, s kriterijima uspostavljenima u presudi od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 15 S obzirom na kriterij prema kojem mogućnost dana prodavatelju (robe) ili pružatelju (usluge) da ukupan iznos zajma proglasi dospelim ovisi o potrošačevu neizvršenju bitne obveze iz predmetnog ugovornog odnosa, sud koji je uputio zahtjev smatra da se može priznati kako potrošačevo neplaćanje mjesečnog obroka u određenom roku predstavlja neizvršenje bitne obveze jer se obvezao na plaćanje predviđenih mjesečnih obroka i jer je ta obveza odredila obvezu zajmodavca.
- 16 S obzirom na kriterij koji dovodi do ocjene je li kašnjenje plaćanja samo jednog obroka zajma, kamata ili sporednih troškova dulje od 30 dana, kao što se to predviđa odredbom o kojoj je riječ u glavnom postupku, dovoljno teško neizvršenje obveze s obzirom na trajanje i iznos zajma, sud koji je uputio zahtjev ističe da, vodeći računa o kontekstu obilježenom produljenjem trajanja kreditâ i smanjenjem kamatnih stopa, neplaćeni iznosi mogu biti relativno niski s obzirom na trajanje i iznos zajmova u trenutku proglašenja prijevremenog dospijeeća, tako de je težina neizvršavanja obveze upitna te se mora dati prednost uzimanju u obzir sveukupne ravnoteže ugovornih odnosa. Osim toga, određivanje, u svakom posebnom slučaju, dostatnosti težine neispunjenja s obzirom na trajanje i iznos zajma koje može opravdati trenutačno dospijeeće zajma moglo bi biti izvor nejednakosti među potrošačima.
- 17 S obzirom na kriterije koji se sastoje od provjere odstupâ li mogućnost dana prodavatelju (robe) ili pružatelju (usluge) da proglasi prijevremeno dospijeeće ugovora o zajmu od propisa koji se primjenjuju u tom području u izostanku posebnih ugovornih odredaba te predviđa li nacionalno pravo primjerena i djelotvorna sredstva koja bi potrošačima vezanima takvom odredbom omogućila da isprave učinke navedenog dospijeeća zajma, sud koji je uputio zahtjev naglašava da se općim pravom nalaže slanje opomene prije proglašenja prijevremenog dospijeeća iako se strankama dopušta odstupanje od tog slanja te se zahtijeva poštovanje primjerenog otkaznog roka. U ovom slučaju, s obzirom na to da se odredbom o kojoj je riječ u glavnom postupku predviđa otkazni rok od 30 dana, sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome je li taj rok dostatan da se zajmoprimcu omogući da se obrati zajmodavcu, obrazloži povredu obveze koja mu se pripisuje i pronade rješenje za podmirenje jednog ili više neplaćenih iznosa. Međutim, ističe da se ugovorom o kojem je riječ u glavnom postupku predviđa mogućnost da zajmoprimac zatraži izmjenu dospijeeća koja bi mu omogućila da, po potrebi, spriječi rizik od neplaćanja. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome jesu li kriteriji uspostavljeni u presudi od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) kumulativni ili alternativni i, ako su kumulativni, može li se nepoštenost odredbe poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku isključiti s obzirom na važnost samo jednog od tih kriterija.
- 18 U tim je okolnostima Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive [93/13] tumačiti na način da im se, u potrošačkim ugovorima, protivi ugovorno oslobođenje od obveze slanja opomene, čak i ako je to oslobođenje izričito i nedvosmisleno predviđeno u ugovoru?

2. Treba li presudu [...] od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14[, EU:C:2017:60]), tumačiti na način da kašnjenje plaćanja samo jednog obroka zajma, kamatâ ili sporednih troškova dulje od 30 dana može predstavljati dovoljno teško neizvršenje u pogledu trajanja i iznosa zajma te sveukupne ravnoteže ugovornih odnosa?
3. Treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive Vijeća [93/13] tumačiti na način da im se protivi odredba u kojoj se predviđa da se može proglasiti prijevremeno dospijeće u slučaju kašnjenja plaćanja duljeg od 30 dana ako se nacionalnim pravom, kojim se nalaže slanje opomene prije proglašenja prijevremenog dospijeća, priznaje da stranke mogu odstupiti od tog naloga ako se poštuje primjereni otkazni rok?
4. Jesu li četiri kriterija koje je Sud [...] uspostavio u presudi od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14[, EU:C:2017:60]), kako bi nacionalni sud mogao ocijeniti eventualnu nepoštenost odredbe koja se odnosi na prijevremeno dospijeće zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju kumulativna ili alternativna?
5. Ako su ti kriteriji kumulativni, može li se ipak isključiti nepoštenost odredbe s obzirom na relativnu važnost pojedinačnih kriterija?"

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

- 19 Nakon tvrdnje banke u njezinim pisanim očitovanjima podnesenima Sudu da je „od 17. lipnja 2021., odnosno dan nakon [zahtjeva za prethodnu odluku] [osoba QE] isplatila sve iznose dugovane [banci]”, predsjednik Suda uputio je odlukom od 11. ožujka 2022. zahtjev za informacije sudu koji je uputio zahtjev kojim je potonji zamoljen da potvrdi je li ta okolnost točna i, ako je to slučaj, da se očituje o utjecaju te okolnosti na predmet glavnog postupka. Od suda koji je uputio zahtjev također je zatražio da, ako smatra da je glavni postupak sada bespredmetan, obavijesti Sud želi li ostati pri svojem zahtjevu za prethodnu odluku i da po potrebi za to navede razloge.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev odgovorio je da se pred njim i dalje vodi postupak jer osoba QE nije odustala od svoje žalbe. Osim toga, naveo je da je očito da je odgovor na postavljena pitanja potreban kako bi odlučio o žalbi koja mu je podnesena.
- 21 Dopisom od 21. travnja 2022. tajništvo Suda zatražilo je od osobe QE, kao prvo, da mu navede namjerava li ostati pri svojoj žalbi pred sudom koji je uputio zahtjev i, kao drugo, da se očituje o tvrdnji banke prema kojoj je glavni postupak postao bespredmetan jer je ta osoba isplatila sve dugovane iznose u vezi sa zajmom o kojem je riječ u glavnom postupku i prethodno donesenim sudskim odlukama koje uključuju nju i banku.
- 22 Osoba QE potvrdila je da želi ostati pri svojoj žalbu u kasacijskom postupku te je istaknula da glavni postupak nije postao bespredmetan osobito zbog toga što bi joj eventualno utvrđenje suda koji je uputio zahtjev da je odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku nepoštena moglo omogućiti da protiv banke podnese tužbu zbog stjecanja bez osnove.

- 23 Valja podsjetiti na to da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Slijedom navedenog, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud načelno mora donijeti odluku (presuda od 7. travnja 2022., Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, t. 37.).
- 24 Iz toga slijedi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja (presuda od 7. travnja 2022., Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, t. 38.).
- 25 Uzimajući u obzir informacije koje su dostavili sud koji je uputio zahtjev i stranke iz glavnog postupka valja utvrditi, s jedne strane, da se glavni postupak i dalje vodi pred sudom koji je uputio zahtjev i, s druge strane, da nije očito da je problem opisan u zahtjevu za prethodnu odluku postao hipotetski osobito zbog toga što ne može isključiti da osoba QE ima interes da u okviru tog postupka ishodi odluku o nepoštenosti odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku.
- 26 Iz toga slijedi da su pitanja suda koji je uputio zahtjev dopuštena.

Meritum

Četvrto pitanje

- 27 Svojim četvrtim pitanjem, koje valja ispitati kao prvo, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li presudu od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), tumačiti na način da su kriteriji koje je Sud uspostavio za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe, u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, osobito znatnija neravnoteža u pravima i obvezama stranaka proizašlima iz ugovora koju ta odredba prouzročuje na štetu potrošača, kumulativni ili alternativni.
- 28 Prema članku 3. stavku 1. Direktive 93/13, ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.
- 29 U točki 66. presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), Sud je u biti utvrdio da, kako bi se odredilo stvara li ugovorna odredba znatniju neravnotežu na štetu potrošača u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, sud koji je uputio zahtjev osobito mora provjeriti ovisi li mogućnost dana prodavatelju (robe) ili pružatelju (usluge) da ukupan iznos zajma proglasi dospjelim o potrošačevu neizvršenju bitne obveze iz predmetnog ugovornog odnosa, je li ta mogućnost predviđena u slučajevima kada je takvo neizvršenje dovoljno teško uzevši u obzir trajanje i iznos zajma, odstupa li navedena mogućnost od propisa koji se primjenjuju u tom području u izostanku posebnih ugovornih odredaba te dodjeljuje li nacionalno pravo potrošačima primjerena i djelotvorna sredstva koja bi im omogućila, kada su vezani takvom odredbom, da isprave učinke navedenog dospjeća zajma.

- 30 Prije svega treba istaknuti da iz te točke 66. ne proizlazi da su ti kriteriji za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe o prijevremenom dospijeću zbog dužnikove povrede obveza tijekom ograničenog razdoblja kumulativni ili alternativni.
- 31 Zatim valja naglasiti da prilog „osobito”, koji se nalazi u točki 66. presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), sugerira da navedeni kriteriji nisu taksativni.
- 32 Naposljetku, u točki 67. prvoj alineji presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), Sud je presudio da članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da ispitivanje eventualne nepoštenosti neke odredbe ugovora zaključenog između prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) i potrošača, koje uključuje utvrđivanje prouzročuje li ona znatniju neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih stranaka na štetu potrošača valja provesti osobito s obzirom na sve okolnosti njegova zaključenja.
- 33 Međutim, smatrati kriterije uspostavljene u točki 66. presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) kumulativnima ili alternativnima ograničilo bi to ispitivanje nacionalnog suda.
- 34 Člankom 4. stavkom 1. Direktive 93/13 osobito se široko definiraju kriteriji koji omogućavaju provedbu navedenog ispitivanja time da se izričito obuhvaćaju „sve okolnosti” koje prate sklapanje dotičnog ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 15. ožujka 2012., Pereničová i Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, t. 42.). Tako se nepoštenost ugovorne odredbe treba ocijeniti uzimajući u obzir sve okolnosti za koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga mogao znati na dan sklapanja dotičnog ugovora i koje su mogle utjecati na naknadno izvršenje spomenutog ugovora s obzirom na to da ugovorna odredba može unositi neravnotežu između stranaka koja se očituje tek tijekom izvršenja ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2017., Andriciuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 54.).
- 35 S obzirom na prethodna razmatranja na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da presudu od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), treba tumačiti na način da se kriteriji koji su njome uspostavljeni za ocjenu nepoštenosti neke ugovorne odredbe u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, a osobito znatnija neravnoteža u pravima i obvezama stranaka ugovora koju ta odredba prouzročuje na štetu potrošača, ne mogu razumjeti ni kao kumulativni ni kao alternativni, nego se moraju razumjeti kao dio svih popratnih okolnosti sklapanja dotičnog ugovora koje nacionalni sud mora ispitati kako bi ocijenio nepoštenost neke ugovorne odredbe u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13.

Peto pitanje

- 36 Uzimajući u obzir odgovor dan na četvrto pitanje, ne treba odgovoriti na peto pitanje koje se odnosi na slučaj kumulativnosti kriterija uspostavljenih u točki 66. presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

Drugo pitanje

- 37 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 tumačiti na način da kašnjenje plaćanja obroka zajma dulje od 30 dana može, u pogledu trajanja i iznosa zajma, samo po sebi biti dovoljno teško neizvršenje ugovora o zajmu u smislu presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

- 38 U tom pogledu valja navesti da je prema ustaljenoj sudskoj praksi na tom području Sud nadležan za tumačenje pojma „nepoštena ugovorna odredba”, predviđenog člankom 3. stavkom 1. te direktive i njezinim Prilogom, kao i za tumačenje mjerila koja nacionalni sudac može ili mora primijeniti kada ispituje ugovorne odredbe u svjetlu odredaba navedene direktive, pri čemu mora odlučiti, uzimajući u obzir ta mjerila, o konkretnoj kvalifikaciji određene ugovorne odredbe ovisno o okolnostima konkretnog slučaja. Iz toga proizlazi da se Sud mora ograničiti na davanje sudu koji je uputio zahtjev naznaka o kojima on mora voditi računa radi ocjenjivanja nepoštenosti dotične odredbe (presuda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 57. i navedena sudska praksa).
- 39 Kao što to proizlazi iz točke 66. presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), kada je riječ o ocjeni nacionalnog suda eventualne nepoštenosti odredbe koja se odnosi na prijevremeno dospijeće zbog dužnikove povrede obveza u određenom ograničenom razdoblju, na sudu koji je uputio zahtjev osobito je da provjeri je li uzevši u obzir trajanje i iznos zajma povreda obveza koje se dužniku pripisuje dovoljno teška da opravdava mogućnost zajmodavca da proglasi dospijeće zajma čime dugovani iznosi trenutačno dospijevaju.
- 40 Tako nije isključeno da nacionalni sud može biti potaknut da zaključi kako kašnjenje dulje od 30 dana u plaćanju samo jednog obroka zajma, kamata ili sporednih troškova jest dovoljno teško neizvršenje ugovora.
- 41 Slijedom toga na drugo pitanje valja odgovoriti da članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da kašnjenje dulje od 30 dana u plaćanju obroka zajma može, u načelu, s obzirom na trajanje i iznos zajma, samo po sebi biti dovoljno teško neizvršenje ugovora o zajmu u smislu presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

Prvo i treće pitanje

- 42 Svojim prvim i trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 tumačiti na način da im se protivi to da stranke ugovora o zajmu u njega unesu ugovornu odredbu kojom se izričito i nedvosmisleno predviđa da se prijevremeno dospijeće tog ugovora može proglasiti po samom zakonu u slučaju kašnjenja plaćanja obroka koje prelazi određeni rok.
- 43 U tom pogledu valja podsjetiti na to da iz članka 3. stavka 1. te direktive proizlazi da se ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlima iz ugovora (rješenje od 2. srpnja 2020., STING Reality, C-853/19, neobjavljeno, EU:C:2020:522, t. 52.).
- 44 Tako okolnost da se o odredbi ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača nije pojedinačno pregovaralo omogućava nacionalnom sudu, kojem je podnesen takav zahtjev, da provede ispitivanje nepoštenosti takve odredbe u skladu s njegovim zadaćama na temelju odredaba Direktive 93/13 (vidjeti u tom smislu rješenje od 2. srpnja 2020., STING Reality, C-853/19, neobjavljeno, EU:C:2020:522, t. 54.).
- 45 Nasuprot tomu, sama okolnost da odredba sadržava izričitu i nedvosmislenu obvezu ne može je izuzeti iz sudskog nadzora nepoštenosti s obzirom na članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13, pod uvjetom primjenjivosti članka 4. stavka 2. te direktive.

- 46 Naime, u skladu s člankom 4. stavkom 2. navedene direktive procjena o tome jesu li neke odredbe ugovora nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučenih usluga i robe, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene (presuda od 3. listopada 2019., Kiss i CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, t. 31.).
- 47 U tom pogledu Sud je ocijenio da pod ugovornim odredbama koje su obuhvaćene pojmom „glavni predmet ugovora” u smislu navedene odredbe treba razumjeti one koje utvrđuju bitne činidbe tog ugovora koje ga kao takve određuju. Nasuprot tomu, odredbe koje su akcesornog značaja u usporedbi s onima koje definiraju samu bit ugovornog odnosa ne mogu biti obuhvaćene spomenutim pojmom (presuda od 3. listopada 2019., Kiss i CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, t. 32.).
- 48 Radi potpunosti valja dodati da nije očito kako odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku ulazi u pojam „glavni predmet ugovora” u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.
- 49 Osim toga, kako bi se utvrdilo stvara li neka odredba kojom se predviđa mogućnost dana prodavatelju (robe) ili pružatelju (usluge) da ukupan iznos zajma proglašiti dospjelim na štetu potrošača „znatniju neravnotežu” u pravima i obvezama stranaka proizašlima iz ugovora, nacionalni sud mora ispitati, kao što je to navedeno u točki 35. ove presude, sve popratne okolnosti sklapanja dotičnog ugovora, uključujući to odstupa li ta mogućnost od propisa koji se primjenjuju u tom području u izostanku posebnih ugovornih odredaba. Na temelju takve usporedne analize nacionalni sudac moći će procijeniti stavlja li ugovor, i ako da u kojoj mjeri, potrošača u nepovoljniji pravni položaj u odnosu na onaj predviđen nacionalnim pravom koje je na snazi (presuda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 59.).
- 50 U vezi s tim nacionalni sudac mora također provjeriti može li prodavatelj robe ili pružatelj usluga, kada na pošten i pravičan način posluje s potrošačem, razumno očekivati da će ovaj prihvatiti takvu ugovornu odredbu prilikom pojedinačnih pregovora (presuda od 14. ožujka 2013., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 69.).
- 51 S obzirom na prethodna razmatranja na prvo i treće pitanje valja odgovoriti da članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im se, pod uvjetom primjenjivosti članka 4. stavka 2. te direktive, protivi to da stranke ugovora o zajmu u njega unesu ugovornu odredbu kojom se izričito i nedvosmisleno predviđa da se prijevremeno dospijeće tog ugovora može proglasiti po samom zakonu u slučaju kašnjenja plaćanja obroka koje prelazi određeni rok jer se o toj odredbi nije pojedinačno pregovaralo i jer na štetu potrošača stvara znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

Troškovi

- 52 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deveto vijeće) odlučuje:

1. Presudu od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), treba tumačiti na način da se kriteriji koji su njome uspostavljeni za ocjenu nepoštenosti neke ugovorne odredbe u smislu članka 3. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima, a osobito znatnija neravnoteža u pravima i obvezama stranaka ugovora koju ta odredba prouzročuje na štetu potrošača, ne mogu razumjeti ni kao kumulativni ni kao alternativni, nego se moraju razumjeti kao dio svih popratnih okolnosti sklapanja dotičnog ugovora, koje nacionalni sud mora ispitati kako bi ocijenio nepoštenost neke ugovorne odredbe u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13.

2. Članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13

treba tumačiti na način da:

kašnjenje dulje od 30 dana u plaćanju obroka zajma može, u načelu, s obzirom na trajanje i iznos zajma, samo po sebi biti dovoljno teško neizvršenje ugovora o zajmu u smislu presude od 26. siječnja 2017., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).

3. Članak 3. stavak 1. i članak 4. Direktive 93/13

treba tumačiti na način da im se:

pod uvjetom primjenjivosti članka 4. stavka 2. te direktive, protivi to da stranke ugovora o zajmu u njega unesu ugovornu odredbu kojom se izričito i nedvosmisleno predviđa da se prijevremeno dospjeće tog ugovora može proglasiti po samom zakonu u slučaju kašnjenja plaćanja obroka koje prelazi određeni rok jer se o toj odredbi nije pojedinačno pregovaralo i jer na štetu potrošača stvara znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

Potpisi